

SO'FI OLLOYORNING TARJIMAI HOLI VA ILMIY FAOLIYATI

Kotibov Rustamxon Bositxon o'g'li

Namangan davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotasiya: Maqolada So'fi Olloyorni tarjimai holi aks etilgan bo'lib bunda uning pedagogik g'oyalarning o'zbek ta'lim tizimiga ta'siri tahlil qilinganda, uning fikrlari va qarashlari ilmiy faoliyati o'zbek ta'limining qanday yonalishlarda o'zgarishlarga olib kelishi, talabalarning o'zlashtirilganlik darajasini oshirishi.

Kalit so'zlar: O'qitish usullari, Ta'lim tizimi, Ilmiy faoliyat, O'qitish metodlari, O'zbekistonda ta'lim sharoitlari, O'quv jarayoni.

O'z davrining barcha asosiy ilmlarini egallagan, arab va fors tillarini o'rgangan. Buxoro xoni Abdulazizxon tomonidan boj mahkamasiga to'ra etib tayinlangan. Darveshona fe'l, shoirona ko'ngil sohibi bo'lgan So'fi Olloyor 1644, Kattaqo'rg'on bekligi Minglar qishlog'i dunyoga keldi. U Denov — tariqat arbobi va mutasavvuf shoir. Shayxlar maktabi va Buxorodagi jo'ybor shayxlari dargohida ta'lim oldi. o'z davrining mashhur shayxi Navro'zga shogird tushgan, tarikat talablarini bajarib, shayxlik martabasiga ko'tarilgan, valiulloh (karomat sohibi) bo'lib yetishgan. Turkiy va forsiy tillarida ijod qilgan So'fi Olloyor ijodining asosiy yo'nalishi islom ma'rifatini keng xalq orasiga yoyish va tasavvufning insoniy kamolot bilan bog'liq g'oyalarini targ'ibtashviq qilishdan iborat. U «Maslak ul-muttaqin» («Taqvodorlar maslagi»), «Murod ul-orifin» («Oriflar murodi»), «Mahzan ul-mute'in» («Itoatkorlar xazinasini») asarlarini forsiy, «Sabot ul-ojizin» («Ojizlar saboti»), «Favz un-najot» («Najot tantanasi») masnaviylarini turkiy tilda yaratgan. Forsiy va turkiyda bitilgan boshqa she'rlari ham mavjud. «Mevalar munozarasi» nomli manzuma xam unga nisbat beriladi. So'fi Olloyorning shoh asari «Maslak ul-muttaqin» bo'lib, 12 ming bayt, 135 ta katta-kichik bobdan iborat. Ilohiy ma'rifatning badiiy talqiniga bag'ishlangan bu asar el orasida shuhrat tutganidan so'ng do'stu yaqinlari undan turkiy tilda ham shunday bir kitob

yo'zishni iltimos qiladilar. Bunga javoban u «Maslak ul-muttaqin»ni birmuncha qisqartirib, o'zbek tilida nazmda bitgan va unga «Sabot ul-ojizin» deb nom bergan.

So'fi Olloyorning pedagogik qarashlari asosida ta'lim jarayonida tarbiya va madaniyatning yuksalishi ham o'zgaradi. Bu pedagogik qarashlarning o'zlashtirish, o'z-o'zini o'rganish va xotirani rivojlantirish jarayonlari orqali o'quvchilarga adabiyotlar va ma'ruzalar orqali tarbiya va madaniyat bilimini oshirish imkonini beradi.

Jamiyatning talabalar ustida ma'naviyat va etika qoidalariga e'tibor berishga qaratilgan So'fi Olloyorning asarlari, o'zbek ta'lim tizimida o'quvchilarga yuqori ma'naviyatli qiyofalar bilan donashish imkoniyatini beradi. Bu esa jamiyatning o'quvchilarga yaxshi inson bo'lish, uning qadriyatlariga e'tibor qilish va xayrlilarga qarashini oshirishga qaratilgan.

Bular bilan birga, So'fi Olloyorlik pedagogikasining o'zbek ta'lim tizimiga ta'siri rivojlanish va o'quvchilarning shaxsiy va jamiyatga foydali bo'lishlari yo'nalishida muhim hisoblanadi. Bu pedagogik qarashlar o'quvchilarni yuqori intellektual va ma'naviy darajaga olib chiqishda muhim ahamiyatga ega bo'lib, ularning o'zlarini va dunyoni tushunish, iste'mol qilish va yaratish qobiliyatlarini oshirishga yordam beradi.

O'zbekiston ta'lim tizimida pedagogik qarashlarni tashkil etish va ularni amalga oshirishda kutilgan o'zgarishlarni tushunishga yordam beradi. Maqolada quyidagi yo'nalishlarga e'tibor berilishi mumkin: Pedagogik qarashlarning tarixi o'zgarishlari: Maqolada o'zbek ta'lim tizimida pedagogik qarashlar tarixi bo'yicha kuzatish va ularning o'zgarishlarini o'rganish mumkin. Tarixiy o'zgarishlar, ta'limning turli davrlarida o'ziga xos bo'lib kelganligi sababli, hozirda o'zbek ta'limida amalga oshirilayotgan pedagogik qarashlar bilan taqqoslab chiqish imkonini beradi.

Xalqaro ta'lim standartlari bilan solishtirish: O'zbekiston ta'lim tizimida xalqaro ta'lim standartlari bilan solishtirilgan pedagogik qarashlarning ta'siri o'rganilishi kerak. Xalqaro standartlar bilan

solishtirish, o'zbek ta'lim tizimining dunyo standartlariga muvofiqligini aniqlashga imkon beradi.

Yangi texnologiyalardan foydalanish: Maqolada, o'zbek ta'lim tizimida yangi texnologiyalardan, masalan, internetdan, interaktiv darsliklardan, videolar va onlayn ta'lim platformalaridan qanday foydalanishning o'zbek ta'limida pedagogik qarashlarga ta'sirini o'rganish mumkin.

Talabalarning o'ziga xos qobiliyatlarini oshirish: O'zbek ta'lim tizimida talabalarning o'ziga xos qobiliyatlarini oshirishga qaratilgan pedagogik qarashlar va ularning o'qitish usullari tahlil qilinishi kerak. Bu, o'zbek ta'limida qobiliyatga ko'ra ta'limning tashkil etilishi va o'qitish metodlarini aniqlashga yordam beradi.

Maktab-maktab, viloyat-viloyat o'rtasidagi farqlar: Maqolada o'zbek ta'lim tizimida viloyatlar va tumanlar bo'yicha pedagogik qarashlarning farqlarini tahlil qilish ham muhimdir. Bu farqlar, O'zbekistonda ta'lim tizimini boshqarish va uni takomillashtirishda katta ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Тургунов, С. Т., and Л. А. Мақсудова. "Управление педагогическими процессами и технологиями." Тошкент: Sano-standart 48 (2012).

2. Turg'unov, S. T., Daniyarov, B. X., Umaraliyeva, M. A., Shodmonova Sh, S., Turg'unova Sh, M., & Tojiboyeva, H. M. (2012). O'qituvchilarning kasbiy mahorat va kompetentligini rivojlantirish. Toshkent: Sano-standart.

3. Турғунов, С. Т., Дониёров, Б. Х., & Аҳмаджонова, Н. (2011). Ўқитувчиларнинг касбий компетентлигини ривожлантиришда таълим муассасаси раҳбарларининг функционал вазифалари. Халқ таълими.—Тошкент, 5, 71-76.